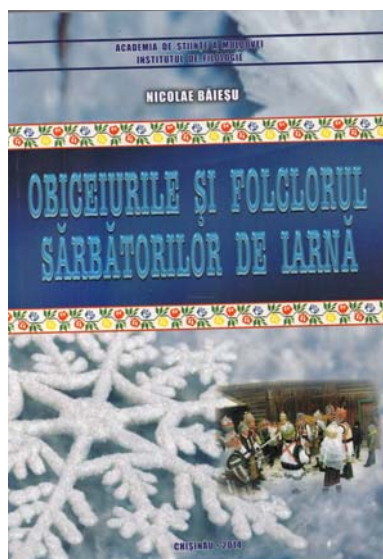

O LUCRARE DE IMPORTANȚĂ ENCICLOPEDICĂ

Dr. *Tatiana BUTNARU*
Institutul de Filologie al AȘM

Activitatea folcloristului Nicolae Băieșu (n. 24 iunie, 1924) la valorificarea tezaurului estetic popular este expresia unor îndelungi eforturi creatoare, a dăruirii totale în promovarea datinilor și tradițiilor autohtone, a diferitelor credințe, obiceiuri din imaginația poporului care, luate toate împreună, vor aprofunda ideea de spirit și artă națională în sensul deplin al cuvântului. Neîntrecute frumuseți, imagini de o adevărată măiestrie artistică, datini uitate în negura anilor au fost fixate de Nicolae Băieșu în diferite texte populare, pe care le-a depozitat la Arhiva de Folclor a AȘM, pentru a exprima cu deplină certitudine, așa cum scria la timpul său scriitorul Vasile Voiculescu: „Muzeul sufletului nostru este în folclor”. Avem în vedere niște etape de referință, pe care le-a parcurs folcloristica din Basarabia în răstimp de aproape jumătate de secol, alături de acest neobosit cărturar în munca sa de valorificare a creației populare. Or, opera autorului, studii, monografii, manuale, culegeri tematice, antologii de texte etno-folclorice, constituie un veritabil muzeu al folcloristicii contemporane și vor deschide, în același timp, niște perspective novatoare în procesul de studiere a creativității spirituale a neamului nostru.

Elocventă în această ordine de idei este antologia de texte etnografice și folclorice *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*, în două volume, apărută recent sub auspiciile Editurii „Tipografia Centrală” și care poate fi considerată drept o adevărată enciclopedie despre existența spirituală a românilor dintre Prut și Nistru. Culegerea respectivă constituie o lucrare de referință, scopul ei de bază „este de a-i cunoaște pe cercetători și cititorii de masă cu patrimoniul etno-folcloric reprezentativ al sărbătorilor principale din lunile de iarnă (Decembrie, Ianuarie, Februarie) ale românilor de pe teritoriile cercetate [1, p. 36]. Este, de fapt, o continuare a studiilor etnografice elaborate anterior, unde datinile și obiceiurile noastre sunt raportate la tradițiile calendaristice și dimensiunile estetice ale sufletului popular, iar autorul ei, dr. hab. N. Băieșu, dezvăluie și aprofundează o „matrice stilistică” constituită de secole și perpetuată prin timpuri și generații, pentru

Nicolae Băieșu. *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*. Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. Ch., 2014, Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”. P. I - 836 p. P.II - 616 p.

a reliefa modalitatea de conviețuire milenară a poporului nostru în raport cu tradițiile de peste an, „un compartiment important al culturii populare” [1, p. 7], evaluat pe bună dreptate ca fiind „un ansamblu de obiceiuri, ritualuri, credințe, practici magice, creații verbale de diferite genuri și specii folclorice, fiind generate de activitatea cotidiană a oamenilor” [1, p. 7], unde și-a găsit expresie ontologia sa existențială, filosofia trăirii populare marcată de „așa-numitele hotare calendaristice” evidențiate, în special, la diverse începuturi și sfârșituri de anotimpuri, de perioade agricole și păstorești, precum și la solstițiile și echinocțiile anuale” [1, p. 7].

Realizată în cadrul proiectului instituțional *Tezaurul folcloric al românilor din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei, Transcarpatia*, lucrarea *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă* de N. Băieșu conține un bogat material factologic și include un număr impunător de exegeze, informații, texte etno-folclorice unde sunt reliefate datini și ritualuri legate, în special, de sărbătoarea Crăciunului și cea a Anului Nou, precum și evenimentele mai importante care preced aceste aspecte spirituale din viața comunității colective, sunt dezvăluite momente impresionante din viețile sfinților, diferite practici magice vizate în corelație cu obiceiurile și ritualurile calendaristice, se face o încercare de clasificare folcloristică a creațiilor literare calendaristice. Deși, într-o anumită măsură, investigațiile etnografice din lucrare poartă un caracter descriptiv, valoarea lor este incontestabilă și, după cum precizează N. Băieșu, pe de altă parte, ele constituie „un pas înainte

în privința valorificării creațiilor populare [2, p. 10] de peste an, a tradițiilor calendaristice ale poporului nostru incluse în circulație din nobila intenție de a le face cunoscute, în special, acelor „generații, care au trăit în condițiile regimului sovietic ateist, nu au avut dreptul să cunoască și să se bucure din plin de bogatele, variatele și frumoasele tradiții populare, naționale și biblice, inclusiv cele privind viețile și patimile celor două figuri simbolice excepționale în cultura creștinilor” [2, p. 5].

Cele două volume ale lucrării *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă* se află în consecutivitate, universul etno-folcloric prezentat este marcat de o documentare riguroasă și explicații profunde, acestea fiind determinate de texte poetice, interpretări muzicale, autorul vizează stratificarea creștină și precreștină a datinilor și tradițiilor evocate, se referă la geneza, evoluția, constituirea lor etnică, estetică, socială, pe parcursul istoriei. Este vorba despre un tezaur spiritual, mesajul căruia își găsește orientare pentru a dezvălui o ambianță arhetipală marcată de ritmurile primare ale vieții omenești. Întrevedem în aceste investigații etno-folclorice „o lume creată pentru om, ce determină rangul acestuia înaintea demiurgului” [3, p. 233] depistată în baza mai multor texte, informații, studii, materiale de arhivă, unde sub o formă sau alta sărbătorile calendaristice de iarnă devin niște pledoarii pentru omenie, bună-tate, datina strămoșească. Or, așa cum încearcă să ne convingă însuși semnatarul culegerii respective, integritatea personalității umane poate fi menținută anume datorită acestor datini și tradiții populare, ele fiind dezvăluite în corelație cu ciclicitatea fenomenelor din natură și viața socială, cu anumite îmbolduri de inițiere mitico-ritualică, convertite în plăzmuiri ale imaginației și gândirii populare.

Abordările și aserțiunile concretizate în lucrare sunt relevante, fiind exteriorizate în funcție de codul etic și estetic al poporului, de poziția sa înțeleaptă față de esențele primordiale ale vieții, față de muncă, fenomenele din natură, trecerea ireversibilă a timpului. Inițierea în actele ritualice fundamentale ale sărbătorilor de iarnă se manifestă prin suprapunerea diferitelor niveluri de percepție mitico-folclorică și se realizează în măsura în care gândirea populară le desacralizează pentru a le amplasa în niște situații concrete de viață. În același timp, evidențiem prezența unor povestioare și legende biblice apocrife despre viețile sfinților, care se pliază pe o inițiere mitico-ritualică.

Dialogul cu Divinitatea persistă nemijlocit în

tradițiile de peste an și se manifestă la nivelul dețășării de lumea cotidianului. În felul acesta, este exteriorizată ideea subordonării omului față de anumite legități ale existenței universale, determinată prezența unui amplu spectru de valori condensat până la saturație de ideea sacralității, de lumina inițierii demiurgice. Astfel *Andreiul*, supranumit „cap de iarnă” [1, p. 40], semnifică începutul timpului friguros, este privit și interpretat drept un prilej de marcarea a schimbării, înnoirii anuale a timpului” [1, p. 40]. Iar Crăciunul, după cum ne sugerează N. Băieșu, este principala între sărbătorile domnești, împărătești, consacrate lui Iisus Hristos [1, p. 103], care „reflectă într-un mod deosebit nu numai nașterea, ci toată viața Mântuitorului” [1, p. 103]. De aceea, sărbătoarea Crăciunului are tangență cu „nașterea Soarelui la solstițiul de iarnă” sau „nașterea Soarelui Nou – Iisus” [4, p. 20]. Însuși Mântuitorul, supranumit „Lumina lumii” [2, p. 249], este intuit în ipostaza de coordonator al Universului, se integrează în stihia cosmică pentru a găsi o justificare ontologică a existenței universale.

Lucrarea *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă* de N. Băieșu aprofundează dimensiunile unui univers etnologic marcat în permanență de lumina și căldura sufletească, de o irezistibilă sete de viață, de primenire lăuntrică. Conotația creștină a sensurilor prevede delimitarea diferitelor tărâmurii existențiale și înclină spre miezul filosofiei populare, lărgeste și aprofundează diapazonul empiric al cunoașterii umane unde legătura dintre om și cosmosul său existențial se prefigurează dintr-o perspectivă astrală, absolută, desăvârșită. În această ordine de idei, volumele *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă* de N. Băieșu capătă o semnificație cognitivă, filosofică, ontologică, arhetipală, constituie o lucrare enciclopedică despre complexitatea spiritului popular în aspectele sale fundamentale.

Referințe bibliografice

1. Băieșu N. *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*. V. I, Chișinău, I. S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2014.
2. Băieșu N. *Sărbători domnești închinare Maicii Domnului și Mântuitorului*. Studiu. Culegere de texte etnografice și folcloristice. V. I, Chișinău, Editura Cartea Moldovei, 2004.
3. Fântânanu S. *Poezia lui Lucian Blaga și gândirea mitică*. București, 1940.
4. Băieșu N. *Sărbători domnești închinare Maicii Domnului și Mântuitorului*. Studiu. Culegere de texte etnografice și folcloristice. V. II, Chișinău, Editura Cartea Moldovei, 2007.